

**HORDALAND,
SOGN OG FJORDANE
STATSADVOKATEMBETER**

Vest Politidistrikt
v/politimester Kåre Songstad/
Pi. Gunnar Fløystad

DERES REF.:
Deres ref.

VÅR REF.:
Vår ref.202000672 ESN/etj

DATO:
01.10.2020

**STATSADVOKATENES TILSYN MED POLITIDISTRIKTETS PRIORITERING AV
ALVORLIGE STRAFFESAKER**

Det vises til Deres oversendelse av 28. august då. vedlagt oversikt over politidistriktets restanse av ikke påtaleavgjorte saker som omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer eldre enn 12 mnd. samt politidistriktets merknader til oversikten. Nedenfor gjennomgås noen sider ved det oversendte sammenholdt med annen informasjon.

Hovedpunkter :

- Det er gjort meget godt arbeid med å holde restansene for sentralt prioriterte saker lave
- Særlig for seksuelle overgrep og mishandling i nære relasjoner synes utviklingen god
- Det synes å være potensiale for ytterligere forbedring av saksbehandlingstiden for voldtekt og mishandling i nære relasjoner ved mer strukturert planlegging og oppfølging, jfr tilsynsrapporter på fagfeltene oversendt tidligere i år
- Detaljeringsnivået i de oversendte lister til dette tilsynet er varierende. Listene bør brukes i porteføljesamtaler med linjeledelsen og inneholde tilstrekkelig informasjon til at en kan se årsak til sakens alder og plan – eller henvisning til plan - for videre fremdrift og avslutning. Det vil gi realistiske estimat for ressurs- og tidsbehov.
- Listene bør fremover "vaskes" for reelt påtaleavgjorte saker.
- Det er meget bekymringsfullt at restansene ved SØMA igjen øker.
- Det er meget bekymringsfullt at bemanning på etterforskning SØMA og Org krim beskrives som utilstrekkelig til å etablere og forfølge straffesaker politidistriktet har etterretningsgrunnlag eller annen informasjon som tilsier at det er behov for å etablere.

Innledning

Rapporteringen inngår i vårt jevnlige tilsyn med politidistriktets prioritering av disse sakene. I riksadvokatens prioriteringsdirektiv nr. 1/2020, V2 fremgår

"Det skal tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene. (...) En tidlig og formålsstyrt avgrensning av etterforskningen, herunder ved bruk av etterforskningsplaner bidrar til redusert tidsbruk. (...) Få restanser er en forutsetning for å nå målet om kort saksbehandlingstid og i 2020 må restansene fremdeles vies særskilt oppmerksomhet, ikke minst sammensetningen av restanseporteføljen".

De sentralt prioriterte sakene fremgår i samme rundskriv V1:

- *Drap og alvorlige voldslovbrudd som setter liv og helse i fare*
- *Ildspåsettelse*
- *Vold mot barn og andre særlig sårbare fornærmede og mishandling i nære relasjoner*
- *Alvorlige seksuallovbrudd herunder misbruk og overgrep mot barn via internett*
- *Alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet herunder alvorlige narkotikalovbrudd*
- *Økonomisk kriminalitet av alvorlig karakter særlig den som rammes fellesskapet, alvorlig IKT-kriminalitet og alvorlig miljøkriminalitet som rammer det indre miljø (arbeidsmiljø- og arbeidsmarkedet) eller det ytre miljø (natur, forurensning, kunst og kulturminner)*
- *Alvorlige trafikklovbrudd herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskaade og trafikk- adferd som bærer preg av at gjerningspersonen aksepterer en risiko for en alvorlig ulykke*
- *Straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, religion eller livssyn, seksuell orientering eller nedsatt funksjonsevne (hatkriminalitet)*

Noen sakskategorier

Nytt av året er at i 3. kulepunkt er mishandling i nære relasjoner i sin helhet inntatt dvs. at alle saker omhandlende overtredelse av strl. § 282 skal prioriteres. Dette tilskudd tilsier i utgangspunktet at listene skulle fremstå lengre enn tidligere. Politidistriktets beholdning av IPA-12 saker er øket noe, men det synes ikke å ha skjedd en tilsvarende økning på de sentralt prioriterte sakene ift tidligere rapportering til tross for ovennevnte nye prioritering.

En vil særlig få fremheve politidistriktets innsats med å nedarbeide voldtektssaker. Kravet til saksbehandlingstid for voldtektssaker er som kjent 130 dager og politidistriktet har stadig noe å strekke seg etter hva angår dette målet. Antall saker IPA-12 i kategorien synes dog synkende. For oppfølging av voldtektssaker vises for øvrig til kvalitetsundersøkelsen for etterforskning av voldtektssaker i egen rapport avgitt herfra 31. mars då. De råd og påpekninger vedr. fremdrift i sak som der gjøres gjeldende, gjentas her.

Statsadvokatene i Hordaland, Sogn og Fjordane har i løpet av 2. tertial gjennomgått en stor del av politidistriktets ikke påtaleavgjorte saker om mishandling i nære relasjoner. De påpekninger som gjøres i vår rapport av 17. september då. hva angår fremdrift og planlegging, er langt på vei sammenfallende med det som anføres i rapport om kvaliteten ved voldtektsetterforskning. Det er fremdeles gjeldende. I saks kategorien mishandling i nære relasjoner har politidistriktet for øvrig også gjort en god innsats på å redusere det totale volum av uavgjorte saker inneværende år.

Deres oversikt over IPA-12 sentralt prioriterte saker er oversendt i form av et excel-ark der de forskjellige enhetene har lagt inn sine respektive excel-ark med vurderinger. Det som der fremgår er sammenholdt med opplysninger gitt på møte med påtaleseksjonens ledere den 22. september då. – referat oversendt i egen ekspedisjon – der det særlig ble redegjort for seksjonsledernes porteføljesamtaler med de enkelte påtalejuristene. Det er videre sett hen til politidistriktets rapportering for 2. tertial til Politidirektoratet om straffesaksoppfølgingen.

På bakgrunn av ovenstående er det altså mulig å trekke ut noen tendenser slik som ovenfor gjort med tanke på voldtektssakene og saker om mishandling i nære relasjoner. Kvaliteten på de forskjellige enheters rapportering synes noe ulik. Således er det enkelte enheter som rapporterer også på påtaleavgjorte saker som "henger i systemet" pga. uoppgjort beslag mv. – restanser fra den såkalte D-listen. Dette er ikke nødvendig å rapportere på i denne sammenheng. Denne form for rapportering skal forbeholdes de reelt ikke påtaleavgjorte sakene.

Detaljering i og bruk av rapportering

Det er videre en varierende detaljering i rapporteringen for den enkelte sak. Listene som danner grunnlag for rapporteringen bør være et utgangspunkt for de porteføljesamtaler som skjer mellom seksjonsledere og de respektive påtalejurister jf at saker IPA-12 oppgis å være tema i samtlige porteføljesamtaler slik det blir beskrevet i ovennevnte møte 22. dm. Det skal rapporteres i linjen på sentralt prioriterte saker over 12 mnd. uansett fase. Den seksjonsleder som mottar rapportering om at det foreligger f.eks. en grov voldtektssak eldre enn 12 mnd. forutsettes å sette seg inn i hva denne saken omhandler og planen for videre saksbehandling. Det finnes eksempler i herværende rapportering på at det åpenbart ikke har vært kommunisert tilstrekkelig mellom saksansvarlig etterforsker/jurist og vedkomnes ledelse med tanke på så vel fremdrift som ressursinnsats i saker. En tidligere og mer inngående ledelsesoppmerksomhet ville kunne besørge en lavere ressursinnsats

og tidligere saksavgjørelse. Samtidig finnes det ved rapporteringen eksempler på god oversikt og god rapportering der alle saker i listen er relevante for tilsynet og der tilbakemeldingene gitt fra påtale-ansvarlig eller politifaglig etterforskningsleder er utfyllende og tilstrekkelige. En fremhever særlig Bergen, Askøy, Øygarden som en fullstendig liste.

Ved flere av rapporteringene fremgår at påtaleansvarlig oppgir avgjørelse som nært forestående "avgjørelse innen uke xx eller avgjøres i løpet av august". Ved rask undersøkelse i BL for 12 slike saker ved vold og sedelighetsseksjonen, finner en at 3 er avgjort og 9 ikke enda avgjort til tross for at den oppgitte tidsfrist er gått ut for samtlige. Det vises også i denne forbindelse til gjennomgang av saker om mishandling i nære relasjoner der det i en tilsvarende oversikt også ble gitt betydelig for optimistiske anslag for når en kunne regne med å ha saken avgjort. Slike anslag synes preget av en litt manglende oversikt eller plan for gjenstående arbeid. Ved å gå inn i enkelte av sakene synes det imidlertid ikke umiddelbart klart hvorfor sakene skal trenge så vidt lang behandlingstid hos påtaleansvarlig for avgjørelse. Dette gjelder ved flere avsnitt. Om seksjonsleder for påtale og etterforskerne med jevne mellomrom i porteføljesamtaler etterspør fremdrift i saker som omfattes av listene av saker de har ansvar for, vil formentlig også beskrivelse av gjenstående arbeid etter hvert bli etterspurt. Innarbeidede rutiner for dette vil gjøre oversikten på rapporteringslistene bedre og seksjonsledernes kontroll lettere.

Org krim og SØMA

To rapporteringer påkaller særlig oppmerksomhet, dette er rapporteringen for Org.krim og SØMA. Påtalejuristene knyttet til SØMA har også noen saker liggende igjen ved GDE Sogn og Fjordane, Hordaland og Bergen, Askøy, Øygarden. Disse er rapportert i eget excel-ark.

I politidistriktets egne merknader til innrapporteringen beskrives 31 saker eldre enn 12 mnd. ved Org.krim hvorav 17 hos etterforsker og 14 hos påtale. Det anføres å være "god kontroll". Ved beskrivelse av situasjonen fra seksjonsleder Myklebust i møte her, beskrives bemanningen på juristsiden ved Org.krim som stabil og erfaren. Det kan etter dette være litt vanskelig å forstå hvorfor Org.krim-saker blir liggende forholdsvis lenge før de blir påtaleavgjort selv om det ikke er mange. Vi er dog oppmerksom på at påtalejuristene ved Org.krim har andre funksjoner i tillegg til ren saksbehandling.

Det beskrives i politidistriktets oversendelse at restansesituasjonen på etterforskningsiden er lavere dels fordi det startes opp færre egenproduserte saker og at Org.krim nå kun trekker de mest alvorlige narkotikasakene. Det fremheves i oversendelsen at

"Delvis strammere økonomiske rammer har gjort at antallet etterforskere ved seksjonene for Org.krim, FSI og seksjon for etterforskning av økonomi, miljø og A-krim har fått redusert

kapasitet. Dette for å kunne opprettholde kapasiteten ved seksjon for etterforskning av drap, grov vold og grove seksuelle overgrep".

Hva angår etablering av egne saker relatert til menneskehandel, grov narkotikakriminalitet og arbeidsmarkeds kriminalitet, vises til riksadvokatens sentrale prioriterings-direktiv der det forventes at politidistriktet har en særskilt innsats opp mot disse kriminalitets-områdene. I vår rapport om politidistriktets restanse av 27. januar 2020 heter det

" Politidistriktets volum av egenproduserte saker synes fallende. Dette må åpenbart ses i sammenheng med at politidistriktet i 2019 har vært nødt til å prioritere andre forhold. Dette kan dog ikke vedvare".

Det er derfor med stor bekymring en ser at Org.krim nå har fått ytterligere redusert sin kapasitet til å etablere saker selv om begrunnelsen stadig er andre sentralt prioriterte saker.

For øko og miljø-sakene synes situasjonen tilsvarende vanskelig. Det rapporteres på 88 saker eldre enn 12 mnd. i motsetning til 32 ved siste halvår i 2019. En del saker er tilført pga. nye trekkregler, men det heter også i oversendelsen hertil at ved endring av trekkreglene skulle det tilføres oppbemanning i to skritt

"(...)skritt 1 er gjennomført mens det sannsynligvis ikke er ressurser i politidistriktet til ytterligere å øke etterforskningsressursene. Dette gjør at det er påregnelig at det fremover også vil være større restanser innen øko/miljø saker som er under etterforskning".

Det gjengitte ble bekreftet av pi. Myklebust ved gjennomgang av situasjonen i møtet her. Kapasiteten ved SØMA som altså også har ansvar for etterforskning av det sentralt prioriterte området innen arbeidsmarkeds kriminalitet og slik annen økonomisk- og miljøkriminalitet som rammer fellesskapet, har vært tema ved en rekke tilsyn og merknader tidligere. De siste 2 år har Økokrim vært involvert i et prosjekt for å styrke kompetansen ved seksjonen og bevirke en mer håndterlig portefølje. Porteføljearbeidet er nå avsluttet i denne forbindelse og det er derfor med bekymring en registrerer at antall ikke etterforskede saker ved seksjonen øker umiddelbart etterpå. Gjennom prosjektarbeidet ble det utformet forslag til tiltak som ble tiltrådt både av styringsgruppen og politidistriktets ledelse slik at det skulle bevirkes en mer robust etterforskningsseksjon med et bedre kompetansemiljø og større kontinuitet jf arbeidsgruppens rapport nr. 2 av 12. oktober 2018 og politidistriktets senere beslutninger om oppfølging av denne der siste del av rekruttering til etterforskningsseksjonen skulle skje i 2. og 3. kvartal då. Særlig siden endringene i trekkreglene medfører økt belastning på SØMA, vil det være svært uheldig om ikke ressurstilførselen økes for å ta i mot den økede saksbelastningen ved seksjonen. En kan da risikere at kapasiteten for å etterforske disse sakene blir dårligere som følge av at de foreslåtte tiltak kun gjennomføres mtp flytting av saksansvar og ikke fullt ut for å la ressurser følge sakene. Prosjektarbeidet som det er

investert betydelig innsats i, vil da stå i fare for å gi mindre resultater enn det var grunn til å håpe på. I politidistriktets T2-rapportering til Politidirektoratet kommenteres situasjonen for SØMA slik:

"Det er fremdeles relativt store restanser innen fagfeltet økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. I påtalefasen er det utsikter til bedring og med planlagte ansettelse skal kapasiteten være god nok til fortsatt restansereduksjon. I etterforskningsfasen er kapasiteten redusert grunnet en anstrengt økonomisk situasjon på FEE. Dette gjør det usikkert mht. en fortsatt reduksjon i restansene. Det er dessuten for tiden lite rom til å starte opp selvinitierte saker innen økonomisk kriminalitet. Kapasiteten brukes fullt ut til saker som kommer til anmeldelse fra offentlige etater og private. Det er god tilgang til etterretningsopplysninger, både av typen politiet henter inn selv og gjennom etterretning som kommer inn via A-krim senterets kunnskapsgruppe. Politiet har imidlertid liten kapasitet til å opprette og etterforske slike straffesaker".

På bakgrunn av det en ser i fremveksten av restanser for SØMA, synes ikke kapasiteten tilstrekkelig heller til å håndtere det som kommer inn fra eksterne anmeldere. Politidistriktet synes pr. i dag med den bemanning som finnes ved SØMA sin etterforskningsseksjon ikke å kunne nå de mål som er satt i prosjektplanen etter arbeidsgruppe. Hensett til at sentralt prioriterte saker i politidistriktet skal prioriteres foran alle andre saker i politidistriktet, vil dette fordre streng vurdering av de foreliggende sakene til enhver tid slik at de rette – prioriterte – sakene får fokus. Der etterretningstilfang tilsier at det pågår straffbare handlinger vil politiet etter omstendighetene kunne ha eller få plikt til å etablere straffesaker både innen økonomisk kriminalitet og org krim. Det vises til fylldig generell redegjørelse for regelverket rundt oppportunitetsprinsippet sett i sammenheng med påtaleplikt i rapport om inspeksjon av org krim i rapport av 28. februar 2017.

En vil sterkt advare mot å saldere på SØMA gitt det behov for kontinuitet og kompetanseoppbygging som allerede er påpekt gjennom den omfattende kartlegging som ble gjort av arbeidsgruppen med ledelse fra Økokrim og det påbegynte arbeidet fra politidistriktet med å bote på de påpekte behov frem til nå. Det vil kunne svekke tilliten til denne type prosesser vesentlig.

Med vennlig hilsen

Eirik Stolt-Nielsen

Gjenpart : Riksadvokaten, Politidirektoratet